

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

— * —

Պարսից Շահը իր վերջին դիւանագիտական պտոյտին ամբողջ ուղեգծին վրայ համակրանքի եւ երախտագիտութեան արտայայտութիւններ ընդունեցաւ հայ ժողովրդէն ։ Ատի արքիւնքն էր այն բարեկամական վարմանքին զոր պարսկական կառավարութիւնը իր հայ հպատակներուն նկատմամբ սկսաւ ցոյց տալ՝ նարեկտուն Շահէն ի վեր, որուն ուղղութիւնը կը շարունակէ արդի Շահը ։ Առաջին անգամ Կովկասէն անցնելուն, թիֆլիսի եւ Պաքոյի Հայութիւնը ջերմ համակրանքի ցոյցերով պաշարեց զինքը, Բարիզի հայ գաղութը՝ Պ. Պ. Չերազի եւ Բալինյապեանցի բերնով՝ իր շնորհապարտ գագաւմներն յայտնեց անոր, Օսթինտի մէջ Լոնտոնի պարսկական դեսպանը յանձնեց անոր ուղեգծ մը Բոֆ. Յակոբեանի նախաձեռնութեամբ Լոնտոնի Հայոց կողմէ ստորագրուած, եւ Կովկասէն երկրորդ անգամ՝ Կաթողիկոսը էջմիածնի մէջ հանդիսաւոր ընդունելութեամբ մը միծառեց Իրանի վեհապետը ։ Այս համակրանքի միաժողով արտայայտութիւնը զոր հայ ժողովուրդը ամեն կողմ պարագլխան մղումով մը ընդ տաակ բերաւ ։ Երազի ինքնակալին, շատ ուշիմ դիւանագիտութեան մը արդիւնքն էր որքան երախտագիտութեան պարտքի մը հատուցումը ։ Ատով Հայերը ոչ միայն ամրացուցած եղան այն բարեկամական կապերը որոնք այս վերջինքն քառող զարուն մէջ սկսան հիւսնել պարսիկ կառավարութեան եւ հայ ժողովրդին միջեւ, այլ եւ ապացուցած եղան Եւրոպային թէ Տաճիկներուն ու Հայերուն միջեւ բացուած պայքարը առաջիններուն մասնատական ըլլալը չէ որ իրեն պատճառ ունի, քանի որ այդ միեւնոյն Հայերը կը փութան յարգանք ու համակրութիւն արտայայտել ուրիշ մասնատական երկրի մը վեհապետին որ իրենց հաւաքական եւ անհատական իրաւունքները երաշխաւորելու խնայքի որդուամբ տուած է ։

Շահը, որ զգաց այս բոլորը, իր անկեղծ գուհունակութիւնը յայտնեց ամէն սեղ Հայերու կողմէ իրեն մատուցուած միծառանքէն, եւ Պարսկաստանի դարձին՝ իր առաջին գործը եղաւ հրաման դրկել պարսկական նահանգներու

կուսակալներուն որպէսզի ինչպէս կը տեղեկագործէ «Թայմ» ։ «Պարսկաստանի Հայերուն իրենց աջակցութիւնը շնորհնէր զպրոնքներ հինկելու, ճառեր արտասանելու կամ բանախօսութիւններ ընելու» կրթութիւնը տարածելու հպատակով, եւ աղգային ու վաճառականներու ընկերութիւնի հաստատելու՝ առանց որ ամէն անգամ պարտաւոր ըլլան թեւրանի կեդրոնական կառավարութեան զիմելով թոյլաւութիւն խնայելու ։

Ոչ մէկ մասնատական վեհապետ այսպիսի լախնամութեւն վեհանձն որդուամբ տաւ ։ Կաւին, — հին արաբ ամիրապետներէն ի վեր, որոնք, ըմբռնելով որ Հայերուն բարօրութեանը աջակցելով նոյն ինքն իրենց շահերուն լաւագոյն ծառայութիւնը մատուցած կ'ըլլային, հաւանաբար որ հայ ժողովուրդն ինքնավար կաղմակերպութիւն մը ունենար Բաղրատունիներուն մականին սակ, Շահը այս բանը ըրաւ, անուշտ ոչ թէ որդակեմե իրեն ուղղուած գովեաններէն խուսելը զինքն ուղեցուած էր, այլ որդակեմե ըմբռնեց թէ իրեն հպատակ եղող Հայերուն շնորհելով իրենց բարոյական ու նիւթական զարգացման համար անհրաժեշտ եղող ազատութեան պայմանները, նոյն իսկ իր պետութեան ամենէն կենսական շահերը պաշտպանած կ'ըլլար ։ Պարսկաստանի մէջ ինչպէս ամէն տեղ, հայ տարրը միջնորդ հանդիսացած է միշտ, եւ ամէն մէկ հանդիսանալ տառակ ջանք երբեք, եւրոպական քաղաքակրթութեան և արեւելեան ոգիին միջեւ Հայն է որ վաճառականութիւնն ու ճարտարաբանստը պիտի ծաղկեցնէ Պարսկաստանի մէջ, եւ իր պարսիկ քնակակցները պիտի մղէ նոյն խաղին մէջ թեւակոխելու ։ Հայն է որ պիտի դիւրացնէ Պարսից մէջ տարածումը արեւմտեան դաւափարներու, ձգտումներու, հաստատութեանց եւ բարեբերու, եւ մեղմացնելով անոնց մէջ օտարաստեղծութիւնը եւ միեւնոյնութիւնը զոր մասնատական կրօնքը բերած է այդ գերազանցօրէն ազնիւ եւ ուշիմ ցեղին, պիտի մերձեցնէ դայն նոր աշխարհին ազատ ու եղարկական ոգիին, զոր արդէն անհունապէս կարող է ընդգրկել այդ ժողովուրդը որ հնութեան մէջ Ալեքսանդրի վեհապետականութիւնը յղացաւ ։ Շահը ասոնք հասկցած էր, եւ գիտեց մանաւանդ թէ Եւրոպայի մէջ Պարսկաստանի քաղաքական շահերն ամենէն անձնուէր եւ ամենէն իմաստուն կերպով պաշտպանողները Հայեր էին, ներքին ման իման, Միւլքուն իման, եւն, եւ թէ Պարսկաստանի միակ պատուիրակը Տիգրեկական Մուշգանդէսին Համաժողովներուն մէջ՝ Հայ մըն էր, Պ. Հ. Առաքելեանը, ինչպէս եւ Պարսից

ճարտարաբնական ֆրանսական ծուցանդէս-
սին մէջ ներկայացնելու գործը Հայ մըն էր
որ վարեց, Բիթապզի Խանը:

Մաղթելի է որ Շահը միշտ պահէ իր այդ բա-
րի տրամադրութիւնները Հայոց նկատմամբ .
իսկ Հայերը անուշա միշտ պիտի չարունա-
կեն կատարել իրենց այդ դերը որ այնքան
նպատակաւոր է իրենց ցեղային շահերուն որ-
քան Պարսկաստանին: Եւ այս պայմաններուն
մէջ՝ պարսկահայտանի Հայութիւնը կարող է,
եւ պարտաւոր է, ամէն ձեռնարկ փորձել
կրթական եւ առեւտրական գործունէութիւն
մը զարգացնելու համար: Պարսկաստան՝ առ
յայտ՝ ապաստանարան մը կը կայանայ մեր ցե-
ղին պահպանման ու իր քաղաքակրթական
յատկութեանը մշակմանը համար: պէտք է
զիտակել զնահանակ կրեւնորութիւնը այս յոյ-
սի նշույլին: Պարսկաստանի Հայերը շատ
լաւ զգացած ըլլալ կը թուին դայն, «Գի-
տաւից Գնահերթ տնտեսական յոյժութիւնը մէջ
գրուածած էր այն հարմերը զոր Պարսկաստա-
նի Հայութիւնը սկսած է քանի մը տարիէ ի
վեր թաղմապատելի իր զարգացմանը համար՝
մղծմովը Թիֆլիսէն ու Պուշկին Պարսկա-
սան զաջող գործիչներու, որոնք ստանկով
գործունէութեան ընդարձակ ու բերրի դաշտը
որ այնտեղ կայ պատրաստ՝ իրենց ուժերը տա-
րած են հոն արդիւնաբերելու: Այդ ճիշդերուն
մէջ առջին տեղը պէտք է բռնէ Հայ Ժողո-
վուրդը Պարսկին ու պարսիկ ազգն իր անցեալ
քաղաքակրթութեամբն ու ներկայ հոգեբանու-
նութեամբը Հայուն ճանչցնելու աշխատու-
թիւնը որ դեռ շատ քիչ ձեռնարկուած է եւ
ներշնայ մէջ Հայոց համար ամենէն անհրա-
ժեշտ ու ամենէն շահեկան գործերէն մէկն է:
Այս բոլորին անվտանգ ու անկազմակադ իրա-
գործները համար պարսկապատմող Հայերը
առաւել քան երբեք պարտք ունին հեռու կե-
նալ ամէն շարժումէ որ պարսկական կառա-
վարութեան կասկած կոնայ ներշնչել եւ Հա-
յոց ոչ մէկ օգուտ չտալէն դատ՝ այս ամբողջ
նպատակաւոր կացութիւնը կրնայ մէկ հարուա-
ծով կործանել: Մեր յեղափոխական գործիչ-
ները, որ անցեալին մէջ այս սխալը գործած
են, անարդարանալի պիտի ըլլային եթէ այ-
սուհետեւ զայն վերանորոգէին Պարսկաստանի
մէջ, հայ ցեղը քաղաքական հեռանկարներ
չի կրնար ունենայ . մեզի համար քաղաքական
յոյսեր գոյութիւն ունին՝ աշխարհագրական,
դիւանդփոխական ու պատմական պատճառնե-
րու բերումով՝ միմիայն Տաճկաստանի մէջ,
եւ այն ալ՝ որոշ շրջանակի մը մէջ սահմանա-
զըծուած: Պարսկաստանի մէջ, Հայերը պէտք

է միմիայն մտաւորական ու առեւտրական
զարգացումն իրենց նպատակ ունենան, ինչ-
պէս եւ իրենց ցեղային գոյութեան պահպա-
նումը, — բան մը որ հոն Հայոց համար կարե-
ւի է միշտ ունենալաւանց ո եւ է կերպով պար-
սիկ կառավարութեան նեղութիւն կամ կաս-
կած պատճառելու՝ եթէ պարսիկ կառավա-
րութիւնը պահէ իր այժմեան ուշիմ տրամա-
դրութիւնները: Պարսկաստանի Հայերուն խա-
ղաքական զարգացումը ոչ մէկ կերպով ար-
գելք չի կրնար համարելու այն ընդհանուր
բաղձնային զոր մեր ցեղը կը տածէ երկրիս
մէկ կէտին վրայ իրեն պատկանող ազատ ան-
կիւն մը ունենալու: — Ընդհակառակն, Պարս-
կաստանի Հայութիւնը, զարգանալով, զօրանա-
լով, բարոյապէս ու նիւթապէս՝ կրնայ դի-
տակցօրէն ու լրջօրէն աջակցել այն ձեռնարկ-
ներուն որ պիտի կատարուին Պարսկաստանէն
դուրս՝ Հայոց քաղաքական երազին իրակա-
նացում տալու համար:

Կէտ մը՝ զոր դեռ ոչ ոք զիտել չտուաւ՝ այս
պարսկահայ յարաբերութեանց մէջ, եւ որ
ամենէն կարեւոր կողմը կը կազմէ այդ խնդ-
րոյն, սա է որ երկու ցեղերուն միջեւ հիւս-
ւող այս կապերը պէտք չէ որ նկատուին մեր
կողմէն իբրեւ միմիայն արդիւններ ազատա-
միտ վնասպետի մը անձնական ձգտումներուն:
Եթէ այդպէս ըլլար, ապազանց ո եւ է ամբու-
թիւն չէր կրնար այլ եւս ներկայացնել մեզի
համար Պարսկաստանի մէջ, որովհետեւ կապը
գոյութիւն ունենալով լոկ վնասպետի մը ան-
ձին ու հայ Ժողովրդին միջեւ, այդ վնասպե-
տին յաջորդները կրնան՝ տարբեր ձգտումներէ
մղուելով՝ անտարբեր ազդեցութեանց հնաւ-
զանդելով՝ հայկական քաղաքականութիւն մը
վերսկսել: Ծանկաստանի մէջ ալ եղած են վնաս-
պետներ որ քիչ շատ համակիր են դաշնուած
Հայոց նկատմամբ, բայց որովհետեւ համակ-
րութիւնը լոկ անձնական է եղած եւ թուեց ու
հայ ցեղերուն միջեւ անկեղծ ու հիմնական եղ-
բայրակցութիւն մը երբեք գոյութիւն չէ ունե-
ցած, Սուլթանի փոփոխութիւն մը բաւական ե-
ղած է որպէս զի անանցանելի խրատասանք որ
մեզէն երկու տարբերուն միջեւ, Գէտք է որ
մենք բմբռնենք որ կապը պէտք է հաստատուի
պարսիկ եւ հայ Ժողովուրդներուն միջեւ: Եւ այդ
կապը, որ ձայնատաղանթանապէս սահմանուած
էր ուշ կամ կանուխ հաստատուելու, ամէնէն ընա-
կան, ամենէն զեր-րին կերպով պիտի ամրանայ՝
եթէ հաջորդն իսկութեանը թափանցեցնել եւ ըստ
այնմ շարժենք Պարսկին ու Հայը միեւնոյնցեւ-
ղին կը պատկանին, եւ մարդկային խուճեկներու

միջև ամենէն հզօր, ամենէն ներքին կապը, ամենէն գիտական ըմբռնումին համեմատ, ցեղային հապտէ է, ինչպէս եւ հակառակութեան ամենէն իրական չարթաթիթը ցեղային տարբերութիւնն է՝ կրօնները, քաղաքական ու անտեսական պատճառները ու ժող բայց վաշտանցուկ մղիչներ են պայքարի՝ ինչեր ալ անցած ըլլան խառնիժով ու Ֆրանսայի միջեւ, այդ երկու երկիրները եղբայր երկիրներ են եւ սահմանուած են իրարու հետ գաշակցելու, ինչպէս եւ Ռուսիան սահմանուած է հաշտուիլ Ռոյտիժով հետ՝ արդար հաշտաշարժութեամբ մը, հակառակ արեւնոտ խրամաւորն որ բացուած է երկուքին միջեւ Պարսկին ու Հայուն միջեւ, որոնք արեւական ընտանիքին երկու քաղաքացու գաւառներն են, պատմութեան ընթացքին մէջ՝ կրօնական ու քաղաքական պատճառներու բերումնքով՝ բազմաթիւ եղբարական բաղխումներ տեղի ունեցած են, որոնց մէջ սակայն մերձեցումի, գաշակցութեան մէկ քանի նշանակալից փոփոխութիւն գտնուած են՝ նեցած են արդէն, Մենք չենք կրնար մոռնալ այն բոլոր չարիքը զոր Պարսիկները մեզի հասուցած են, բայց եթէ Պարսիկը այսօր, զգալով իր երէցուտն պիտի՝ որ վերջի վերջոյ իրեն՝ աղետաբեր եղաւ, կ'ուզէ մեզի հետ բարեկամական կապեր հաստատել եւ անցալը մեզի մոռցնել, պէտք է գոհ ըլլանք այդ անհրաժեշտ, օգտունք անկից, եւ մտածենք թէ թերեւս ատենն հասած է հիմա ուր երկու ցեղերը, ըմբռնելով իրենց արեւնի եւ շահերու խնամութիւնը, պիտի ձեռք ձեռքի տան գիտակից, անխաբար պէտք եւ տեսական մերձեցումով մը զոր այլեւս ոչինչ պիտի կարենայ փշուրել։ (Մերձեցումը նաեւ պէտք է որ տեղի ունենայ Քիւրաքէն եւ Հայուն միջեւ, որոնք միեւնոյն ցեղին կը պատկանին, եւ որոնք օտար ցեղի մը էնթրիկներուն զոհ՝ ցնուալի սխալանքով մը իրարու դէմ դանակ կը վերցնեն այսօր, մինչդեռ պէտք էր միասնային զինեցը երկուքն ալ ճնշող նոյն բռնաւորին դէմ ցցուելու համար)։

Այս բոլորը պէտք է որ արմատապէս ըմբռնելու քաղաքական ժողովուրդին։ Անոնք որ երկու ժողովուրդներն իրարու պիտի մօտեցնեն, ամենէն զովելի գերը կատարած պիտի ըլլան։ Անտարակոյս, Պարսկաստանի մէջ՝ նահը միայն մըն է, եւ իր կամքը ամենազօր, բայց իր նախարարներուն, խորհրդականներուն, կրօնապետներուն ազդեցութիւնը Շա-

հին որոշումներուն մէջ հետու է անմասն ըլլալէ, Նասրետին ու Մուհաֆիէտին Շահերը հայաստանի տղորթութիւն մը ընդգրկեցին՝ գլխաւորապէս խորհրդովն իրենց բարձրագոյն պաշտօնասարներէն ոմանց որոնք մտերիմ բարեկամներն ու յարգողներն են Մեկըններուն ու Ներմաններուն։

Պէտք է որ պարսիկ ժողովուրդը առանց հասկնալու, առանց համոզուած ըլլալու, ակամայ հպատակի Շահին հայաստանական հրամանին՝ իր խուլ հակառակութիւնը՝ այդպէսով կրնայ միշտ խախուտ կացուցանել պարսկահայկական համարաշխութիւնը։ Պէտք է որ պարսիկ ժողովուրդը ըմբռնէ թէ իր ցեղային, քաղաքական ու քաղաքակրթական բոլոր շահերը կը պահանջեն որ հայ ժողովրդին հետ եղբայրաբար ապրի եւ զարգանայ։

Պարսկաստանի Հայերը պէտք է որ ա'յնքան հոգ ցուցնին պարսիկ ժողովուրդին մտաւորական զարգացմանը որքան իրենց սեփական յառաջիմութեանը, որովհետեւ եթէ Հայերը քաղաքակրթական ուրոյն եւ արագ շարժում մը իրականացնեն՝ Պարսիկ ժողովուրդին մոլեռանդ ու եւրոպատեսաց անշարժութեանը մէջ, հաւասարակշռութեան խցում մը յառաջ կուգայ եւ Պարսիկները առաւել քան երբեք թշնամի կը դարձնեն իրենց հայ բնակակիցներուն։ Միշտեւ ընդհակառակն երբ Պարսիկները տեսնեն որ Հայերը այնքան եռանդով կ'աշխատին ընդհանուր Պարսկաստանի բարձրացման որքան իրենց ազգային զարգացման, անկիցօրէն պիտի յարին ու կ'պատեն անոնց հետ, որովհետեւ քաղաքական պառակտումի դեմ ապագայ վտանգ պիտի չտեսնեն Հայոց մէջ եւ իրենց համակրութիւններն անոնց համար խորունկ ու տեսական պիտի ըլլան։

Պէտք է որ պարսկազէտ Հայերը պարսկերէն հրատարակութիւններու ձեռնարկին՝ պարսիկ ժողովուրդին միտքն այս ուղղութեամբ լուսաւորելու համար, ու եւրոպական լեզուներով ռուսալուսաւորութիւններ ի լոյս ընծայել՝ երկու ցեղերուն գաշակցութիւնը պատմականութենէ բացառելով։ Պէտք է մասնաւորապէս որ Պարսկաստանի մէջ ու մասնաւորապէս եւրոպական համալսարաններուն մէջ, պարսիկ ու հայ ուսանողները մօտենան իրարու, սորվին զիրար ճանչնալ, իրար սիրել, իրարու օգնել՝ մտաւոր ու բարոյական զարգացման մէջ, փառատել թիւրիմացութիւնները, նախադասութիւններն ու մոլեռանդ աւանդականութեանը։

մը հետեւանք եղող ասեւրութիւնները, եւ միասին պատրաստուին այն քաղաքակրթական գործին որուն պիտի նուիրուին վաղը՝ Պարսկաստանի վերանորոգութիւն եւ պարսկահեղափոխական Հայութեան բարոյական բարգաւաճումին դուգախառն նպատակը իրադրութեւ համար:

Ա. 2.

ՈՒՆԱՑՆ ԿՈՉԸ

— 00 —

Իրենց վեհապետին ճառերէն խրախուսուած, Գերմանացիք արեւմտեան քաղաքակրթութեան մէկ քանի եղական օրինակներ կը փոխադրեն Չինաստան: Բազմաթիւ չինացի բանտարկեալներ մազերնուէն պոչէն իրարու կը կապեն, կը բռնադատեն զանոնք որ հրացանի բռնութիւննառաջ ձեռքովն իրենց փութը փորեն, եւ մահուան ազատութիւն կը շնորհեն անոնց երբ իրենց զանակոծուած մորթը ըզիկ ըզիկ եղած, Ազգաց Իրաւունքներու ոչ մէկ կանոնը չեն յարգեր:

Տեսականօրէն, թէզը կրնայ արդարանալի դառնալ. բայց գործնականին մէջ, ղրիւտութեանները գործին զիտաւորութիւնները բոլորովին կը ստորնացնեն, Գաղթ-կանային դիւտութեաններու մոլեկանութիւններն անով մահաւանդ անպատեհ կը թուին: Չինաստանի մէջ՝ որ այնտեղի միջին դասակարգերը Յերոպոլիսի հայերէն դասակարգերէն բարձր են մտքով. գրեթէ ամբողջութեամբ, արեւելեաններու եւ զգալորութեանց պաշտամունքը, համաստեւածանի փիլիսոփայութիւնը, զարդական գեղեցիկութեան սէրը որ պարտէ զինքն խնամու կարգաւորմանը մէջ կը յայտնուի, ընդհանուր իմացականութեան մը բոլոր այս նշանները՝ աւելի մեծ թուով կը հաշուին Բէյ-Հոյի եւ Նանդ-Տէի արեւելեաններուն քան Սբբէի, Սենի եւ թէյիի արեւելեաններուն վրայ: Այդ գրաւորմուտ պարժուանները հեղեղութեամբ յաղթանալու են իմանալով թէ ի՞նչ եղանակով գերման դուգաղը մեր բարոյականին սկզբունքները կ'ապացուցանէ: Նրբ լրաբերներն անոնց վեր գարած երդիքներով տուններուն մէջ անոր

սիրագործութիւնները պատմեն, օտարին վրայ մեր զաղափարներուն դերադանդութեանը համբաւն իսկոյն կ'իյնայ կը կործանի ունկնդիրներուն մտքին մէջ, մահաւանդ եթէ քիչ յետոյ տեղեկացնեն թէ այդ միեւնոյն Գերմանիային մէջ Սկանապիւր իշխանը շեռնործածուկ կը պովով մահուան դատապարտուեցաւ: Արիւրկէի մէջ իր գործած վայրագութիւններուն համար, թէպէտ այսօր բաւական հակամեծ հետադիր, հետածայն, անշլիական էքսթազներ, սթիմըրներ եւ մեր վաճառականական սխտանները գործածելու, Չինացիք զարգացաւոր մասը այլեւս ոչ մէկ ջանք պիտի չգործէ իր դիւահարեմը, խառնը եւ քաղաքականութեամբ վարակուած Պոքսըրները խաղաղասիրական ձգտմանց առաջնորդելու համար, քանի որ Բրիտանոն բանակները կը նուիրագործեն ճիշդ այն անպիտութիւնը զոր միսիոնարները կը մեղադրեն Սաքիա-Մուսիի հետեւողներուն: Մեր գնդապետներն Արեւելքի ժողովուրդներուն առջեւ մեր երէցն ու մեր վաճառականը սուտ կը հանեն: Մեր զօրավարներն իրենց ստորակարգեալներուն խժոժութիւններով կը հաստատեն կեղծաւորութեան ու ստախոսութեան ամբաստանութիւնները զոր Արեւմտալեզուները կը տարածեն: Վիլհելմ Բ. ի ճառը յանկարծակի հերքեց խաչին վարդապետութիւնը: Որքան ալ նրբամիտ ըլլայ չինական զարգացեալ դասը, չպիտի կարենայ լաւ բացատրել իրողութեանց ու սկզբունքներու միջեւ երեւոյց այս հակասութիւնը, իրենց բանտարկեալները չարչիկելով՝ տեստեն սասաններն իրենց հաւատուածութիւնը տուած կ'ըլլան Բեքինի եւրոպական դեսպանատուններու պաշարութիւն ու պատոն տը Գեթթըրի սպանումին քանի որ ճիշդ միեւնոյն ձեռով կը բռնաբարեն աղգերու իրաւունքը, որուն վրայ ինքնուեցան մեր զրկած վերջնագրերը, Առ ի չզոյէ այլասիրութեան, գոնէ փոքնամութեան պարտք կը դնէ որ Չինաստանը եւրոպացիներու համար ուրիշ միջոցներ գործածուին: Չորս հարիւր միլիոն Չինացիները պիտի կրնան՝ տասը, քսան կամ երեսուն տարւած մէջ՝ իմականաւոր տարբեր ղրիւտական ուժ մը գոյացնել, ճիշտ անոր համար որ մեր գործելու եղանակը այս գէպքերէն յետոյ այլեւս իրենց անհանդուրժելի պիտի երևայ, Որովհետեւ ոչ մէկ բարոյական գերազանցութիւն պիտի չզգնուի որ աշխարհական բոլորութիւնները միջոցնէ իրենց աշ-